

петине обрађиване земље, предавајући се уживању уз наргилу, товили од приноса рада кметова српског племена, који су били обавезни да им дају разне дације, а више од половине слободних сељака од свога малог имања испод два хектара нису имали ни најпотребнијег залогаја хлеба; у Хрватској и Славонији располагало је неколико стотина феудалаца, већином туђе крви и имена, једном четвртином земље, спахилуцима, које је чак и железничкој локомотиви требало по неколико часова да их пређе са једнога на други крај, а 180.000 сељака, скоро половина свих земљорадника, бедно је таворило са поједним педљом земље, мање од пет јутара; у Бачкој, Барањи и Банату делило је њих 1.100.000 сељака међу собом нешто више од два и по, а 3700 великопоседника једанаест милиона јутара земље. Сем тога је и Православној Патријаршији у Карловцима, бискупским каптолима и по неком гојазном калцану и попици, који нити су сејали, нити жињели, падао у крило благослов богате жетелачке замукe. У Далмацији је, аргатујући закупним господарима који су жињели по градовима, јадни сељак исто онако бедно и без радости проводио дане као и чивчија у Македонији и кмет у Босни, а у Словеначкој са 250.000 хектара већином везаног великог поседа терала је оскудица земље из године у годину хиљадама сељачких синова у индустријске радионице Новог Света. Свој тој паћеној и мученој, бескућничкој и бесправној бараби, допро би у животу бар једном, као звук звона на узбуну, потмули авас о Србији, која се образованом човеку у национално-економским уџбеницима представљала као